

Østfold fylkeskommune
Postboks 220
1702 SARPSBORG
postmottak@ostfoldfk.no

Deres ref.:

Vår ref.:BS
(bes oppgitt ved svar)

Vår dato: 09.09.2019

Regionalplan for klima og energi i Østfold 2019-2030 – høringsinnspill

Vi viser til utsendt høringsdokument med høringsfrist 10. september 2019. Å møte klimaendringene og utvikle en bærekraftig verden er helt fundamentale utfordringer. Skogen står i sentrum for mye av dette, og forventningene til hva skogen kan bidra til å løse, er store. FNs Klimapanel legger til grunn at skogressursene må brukes aktivt for å møte klimautfordringene.

Vi ønsker å bidra med innspill til planutkastet og konsentrerer oss om forhold som angår skog og bygg. Høringsuttalelsen er utarbeidet i dialog med tillitsvalgte i vårt skogeierområde i Havass.

Oppsummert mener vi:

- Uten økt produksjon, uttak og bruk av fornybart trevirke som kan erstatte fossile ressurser, vil det ikke være mulig å begrense den globale oppvarmingen i tråd med Paris-avtalen. Planen bør derfor forsterkes med nye delmål på dette området.
- Etersom byggsektoren står for en stor andel av klimagassutslippene og materialer utgjør en så stor andel av byggets totale utslipp i et byggs livsløp, mener vi dette området må få bredere omtale og tydeligere delmål i planen.
- Planutkastet legger hovedvekten på energi, mens verdiskapingsperspektivet og det internasjonale perspektivet er mangelfullt dekket. Dette bør balanseres bedre i planen. Det er spesielt uheldig at treforedlingsindustrien i Østfold ikke er omtalt ut fra sin posisjon og sin mulighet til å bidra til det grønne skiftet.

Vedlagt følger våre kommentarer til høringsspørsmålene.
Vi utdyper gjerne vårt syn i et møte med Østfold fylkeskommune.

Vennlig hilsen
GLOMMEN MJØSEN SKOG

Berit Sanness

Kommentarer til høringsspørsmålene fra Glommen Mjøsen Skog

Er målene tydelige og ambisiøse nok?

Delmål: Arealbruk, stedsutvikling og bygg

Globalt står byggenæringen for 30 % av klimagassutslippet, 30 % av avfallet, 40 % av energiforbruket og 40 % av bruken av naturressurser (metaller, mineraler, skog). Byggsektoren er den største forbrukeren av materialressurser i Norge (St.meld. 28, 2011-2012). Materialer utgjør en betydelig del av byggets totale klimagassutslipp i byggets livsløp. Her er produksjonen av råstoffet som brukes i materialene en viktig del av regnestykket. Det er også viktig å ta hensyn til om råstoffet er fornybart eller ikke fornybart.

Høringsutkastets forslag til delmål vedr. materialbruk i bygg og anlegg gjelder år 2050. Da er målet at materialer brukt i bygg- og anleggsvirksomheten i Østfold skal ha lavt klimafotavtrykk, økt gjenbruksgrad og være fossilfri. Dette er vi enig i. Vi savner imidlertid også mål på dette området på kort sikt.

Østfold fylkeskommune har de seinere årene fattet en rekke vedtak med føringer som har vist bevissthet rundt materialbrukens betydning for klimaregnskapet i bygg. Vi foreslår derfor at delmålet suppleres med følgende nye delmål, som kan iverksettes straks den regionale Klima- og energiplanen for Østfold fylkeskommune er vedtatt:

- *Alle byggeprosjekter i regi av fylkeskommunen skal ha et livsløpsbasert klimaregnskap som viser prosjektets CO₂-fotavtrykk for byggeprosess og bruk, inklusive produksjon av byggematerialene og generert transport og tørkeprosess. Fylkeskommunen skal arbeide for at kommunene innfører samme krav.*
- *Fylkeskommunen skal prioritere miljøvennlige byggematerialer i egne bygg og anlegg. Ved valg av løsninger skal materialer med lavest mulig karbonfotavtrykk prioriteres.*
- *Ved anbudsforespørsler skal det sikres at det ikke legges føringer på løsningene i bygget som begrenser at materialene med lavest karbonfotavtrykk kan velges. Bygg i fylkeskommunens regi skal alltid vurderes utført i KL-tre (massivtre) eller reisverk av trematerialer, og dette skal framgå av anbudsgrunnlaget.*

Delmål: Næringsliv

I kapittelet om næringsliv (side 14 i planutkastet) omtales det at industrien kun bør bruke fornybare eller avfallsbaserte råvarer innen 2050. Dette er en ambisjon som bør defineres som et eget delmål:

- *Innen 2050 bør industrien i Østfold kun bruke fornybare eller avfallsbaserte råvarer.*

På side 15 i planutkastet står det at industrien må bruke teknologiske løsninger for å hente ut CO₂ fra for eksempel røykgass eller ved oppgradering av biogass til biodrivstoff. For lagring av CO₂ i lengre tid vises det til å pumpe dette ned i reservoar under havbunnen. Vi savner en henvisning til industrien i Østfold som foredler råstoff fra skogen der CO₂ er naturlig bundet. Østfold har fortsatt en sterk treforedlingsindustri, som forventes å kunne bidra med nye biobaserte produkter til erstatning for de fossilbaserte vi bruker i dag. Dette bør løftes fram gjennom et eget delmål:

- *Tilrettelegge for at treforbrukende industri i Østfold videreutvikles for å øke verdiskapingen basert på fornybart råstoff fra skog som binder CO₂.*

Delmål: Landbruk

Planutkastets forslag til delmål vedrørende karbonlagring i skog, myr og jord har en litt for snever tilnærming til hvordan skogressursene kan bidra i klimasammenheng. Forslaget reflekterer ikke skogressursenes mulighet til å bli foredlet til bygningsmaterialer og andre produkter som lagrer CO₂ videre gjennom hele sin levetid, og som kan erstatte bygningsmaterialer og andre produkter med høyere klimafotavtrykk. Planen må derfor suppleres med egne delmål vedrørende skogproduksjon.

Selv om skogressursene i Østfold allerede er tredoblet i løpet av de siste 100 årene er det grunnlag for å øke skogproduksjonen ytterligere. For Østfold er dette viktig både i et klimaperspektiv og i et verdiskapingsperspektiv. Vi foreslår derfor følgende nye delmål:

- *Øke skogproduksjonen med 20 % innen 2030 for å gi grunnlag for økt hogst og mer råstoff til treforbrukende industri*
- *Øke skogproduksjonen med 40 % innen 2050 for å gi grunnlag for økt hogst og mer råstoff til treforbrukende industri*

Savner du noen temaer, eller er det noe du mener mangler eller burde belyses bedre?

Aktiv bruk av skogressursene - en del av klimaløsningen

Høringsutkastet nevner kort skogressursene i kapittelet om landbruk. I kapittelet om arealbruk, stedsutvikling og bygg nevnes det hvordan skogen binder CO₂ og at karbon lagres i materialer fra skogen. Vi er likevel overrasket over at ikke aktiv bruk av skogressursene er viet større plass i planforslaget.

FNs klimapanel tydeliggjorde i sin hovedrapport nr. 5 fra 2014 at uten økt produksjon, uttak og bruk av fornybart trevirke som kan erstatte fossile ressurser, vil det ikke være mulig å begrense den globale oppvarmingen til 2 grader. Som kjent ga spesialrapporten fra Klimapanelet som ble offentliggjort den 8. oktober 2018, dystre signaler om at det haster mer enn tidligere forutsatt med å begrense temperaturøkningen. Paris-avtalens mål om å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader må nås, og tilrettelegging for aktiv bruk av skogressursene er ett av flere tiltak som blir enda viktigere enn før for å møte klimautfordringene framover.

I planforslagets kapittel om landbruk (s. 23) står det: *«Nyplanting av skog og gjødsling kan også være mulige tiltak, men utfordringer med lovverket, og usikkerhet knyttet til effektivitet og konsekvenser for naturmangfoldet, gjør at disse tiltakene bør utredes nærmere før de gjennomføres.»* Denne teksten bør justeres.

Vi kan ikke se at nyplanting av skog eller gjødsling har utfordringer med lovverket, og både planting av ny skog og gjødsling av skog er allerede utredet som tiltak fra sentrale myndigheters side. Gjennom «Klimakur 2020» fra 2010 utredet offentlige etater i Norge forskjellige skogtiltak og vurderte blant annet gjødsling og planting av skog på nye arealer som gode klimatiltak med akseptable konsekvenser for naturmangfold. Man fant også at økt plantetetthet og foredling av plantematerialet kan bidra til å øke CO₂-bindingen betraktelig.

Nyplanting er gjennomført som et treårig pilotprosjekt i Rogaland, Trøndelag og Nordland. Evaluering pågår, og sentrale myndigheter vil konkludere. Det virker derfor lite meningsfullt at Østfold skal sette i gang egen utredning på dette området.

Regjeringens oppfølging av Klimaforliket på Stortinget inkluderer bl.a. å bidra til økt karbonopptak gjennom målrettet gjødsling av skog. Gjødslingen må utføres slik at den ikke påvirker verdifulle miljøforekomster i nærheten av de gjødslede arealene, og det skal også avsettes en gjødsselfri sone på 10-15 meter. Likedan skal det avsettes en gjødsselfri sone på minst 25 meter i nedstrøms retning mot innsjøer, elver og bekker med helårs vannføring. Det er satt et tak for gjødsling av skog på 25.000 dekar over en femårsperiode for områder med direkte avrenning til Oslofjorden/Skagerak.

Gjødsling som tiltak skal evalueres av forskningsmiljøer på oppdrag fra nasjonale myndigheter. Vi kan derfor ikke se at det er behov for ytterligere utredninger i regi av Østfold fylkeskommune for å se på ivaretagelsen i naturmiljøet i forbindelse med gjødsling.

Østfoldskogbrukeren har allerede bidratt sterkt til å binde mer karbon gjennom oppbygging av skogressursene. Volumet i skogene i Østfold er tredoblet i løpet av de siste 100 årene. Glommen Mjøsen Skog har i tillegg store ambisjoner for ytterligere økt skogproduksjon gjennom skogbehandlingsprogrammet EDEL. Gjennom systematisk oppfølging med foredlet plantemateriale, markberedning, grøfterensk, ungskogpleie og tynning har vi ambisjoner om å øke skogproduksjonen med 50% over en 50-årsperiode.

Vi vil ellers understreke at opprusting av skogsbilveinettet sammen med oppskrivning av kommunale og fylkeskommunale veier som er viktige for tømmertransporten, gjør det mulig å redusere klimautslipp fra tømmertransporten. Da kan det kjøres færre tømmervogntog som hver frakter mer tømmer. I dag jobber vi for at veiene minimum skal tåle 60 tonn totalvekt. Et godt utbygd skogsbilveinett gjør det også enklere å pleie den unge skogen, slik at skogproduksjonen kan økes.

For lite om bygg

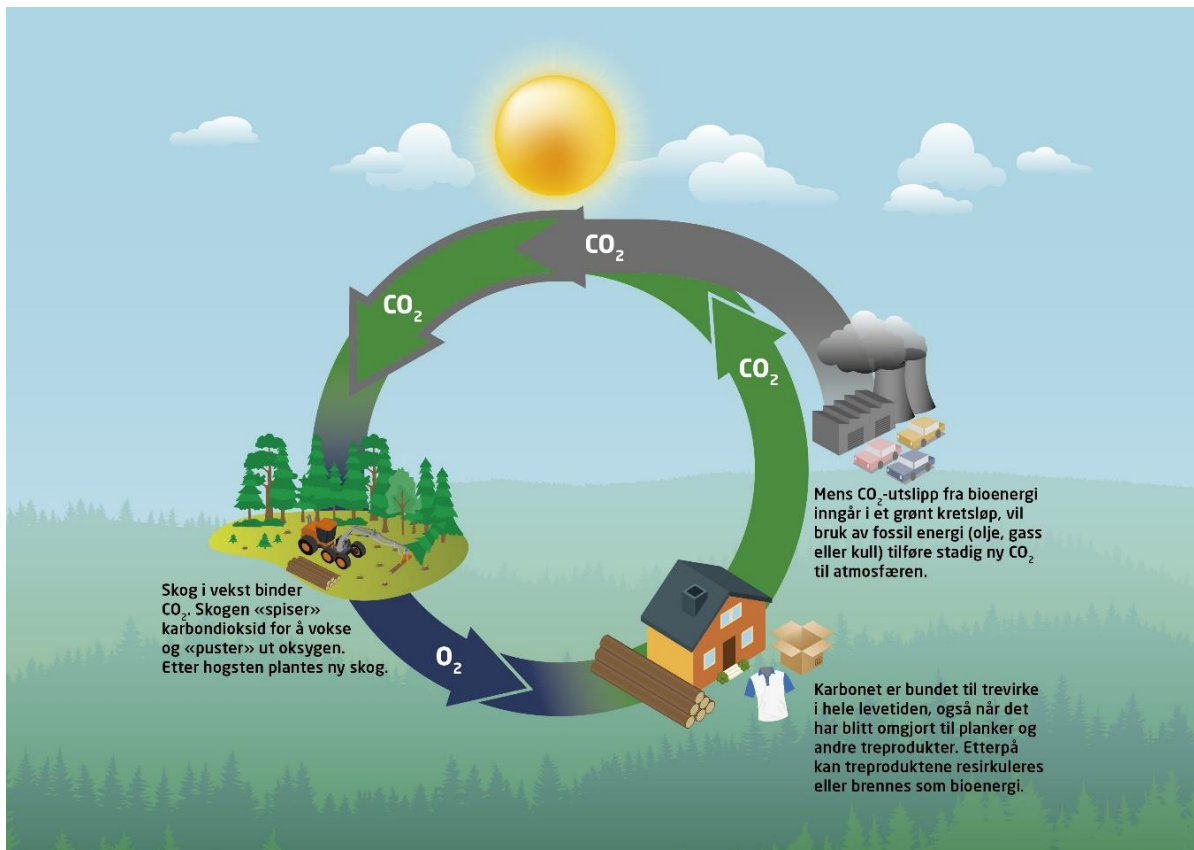
Skogen er lagringsplass for karbon, men skogen gir også råstoff til verdikjedene som produserer byggematerialer og ulike produkter fra treforedlingsindustrien. Borregaard Industrier utnytter for eksempel ulike bestanddeler i tømmerstokken til å produsere lignin, spesialcellulose, vanillin, bioetanol og mikrofibrillær cellulose til en rekke anvendelser innen blant annet landbruk og fiskeri, byggeindustri, farmasi og kosmetikk, næringsmidler, batterier og drivstoff. Dette erstatter i stor grad fossilbaserte produkter.

I klimaplanen er det overveiende fokus på bioenergi. Tre som råstoff i en verdikjede har imidlertid større verdi jo høyere verdiskapingen er på sluttproduktet, og klima- og karbonbindingseffekt er større jo lenger levetiden er på sluttproduktet.

Vi har vanskelig for å se at bioenergi vil kunne konkurrere med annet bruk av tre annet enn som restprodukt og som del en større verdikjede basert på tømmer. Treet er for verdifullt til at bioenergi vil være hovedproduktet. Bioenergi er like fullt en resirkulering av «grønt» karbon, og høsting av GROT (greier og topper) på hogstflater og langs åkerkanter og skogsbilveier kan gi tilgang til råstoff uten annen anvendelse. For at dette skal være økonomisk interessant for skogeier, må imidlertid myndighetene gi en eller annen form for flisstøtte, jf. flisstøtteordningen 2009-2013. Dette bør derfor Østfold støtte opp om.

Etter vår oppfatning har foreliggende planforslag for lite konkret på å få en bygningsmasse med lave klimagassutslipp den neste tiårsperioden, selv om retningen er vist i delmålet om materialbruk i bygg og anlegg for år 2050. Derfor har vi foreslått egne delmål som gjelder bygg.

På side 13 i planutkastet illustreres sammenhenger som har med energi å gjøre. Det helhetlige bildet burde aller helst også vise hvordan trærne er råstoff til hus og andre produkter, som lagrer CO₂ i byggets levetid, før trematerialene kan resirkuleres eller bli brukt som bioenergi og gå inn i det grønne karbonkretsløpet igjen, jf. vår illustrasjon.

Østfold vil redusere klimautslippene ved å bruke trevirke i flere bygg, ettersom tre både erstatter fossile byggematerialer og binder karbon i byggets levetid. Illustrasjon: Glommen Mjøsen Skog

For klimaregnskapet er det positivt at trematerialer i bygg binder karbon, at råstoffet til trematerialene kommer fra en fornybar ressurs og at trematerialene har lavere vekt enn alternative materialer.

Vi er enig i at innkjøperne bør legge vekt på å velge gjenbruk, fornybare materialer og lavest mulig klima- og miljøfotavtrykk, slik dette nevnes på side 16 i planutkastet. Alle byggeprosjekter må ha et livsløpsbasert klimaregnskap som viser prosjektets CO₂-fotavtrykk for byggeprosess og bruk, inklusive produksjon av byggematerialene og generert transport og tørkeprosess. Bestillerkompetansen i det offentlige blir derved viktig.

I planutkastets kapittel om arealbruk, stedsutvikling og bygg omtales karbonbinding i bygg (side 17). Her står det «Andre byggematerialer har ofte høyere klimafotavtrykk enn tre, men betongindustrien har planer om å redusere karbonfotavtrykket sitt blant annet gjennom karbonfangst og lagring ved produksjonsanleggene, og norsk stålindustri har blant annet fokus på ener-effektivisering.».

Det er dokumentert gjennom metastudier, som har sammenfattet et stort antall sammenliknende studier, at bygg i tre er mer klimavennlig enn bygg i betong (Saetre & O'Connor 2010¹, Leskinen et al. 2018²). De fleste bygg kombinerer imidlertid ulike materialer, så vi trenger kontinuerlig utvikling av lavere klimafotavtrykk hos alle materialer. Vi ønsker derfor redusert klimafotavtrykk hos betong- og stålindustrien velkommen.

Østfold fylkeskommune er både eiendomsbesitter, bestiller/innkjøper og arealforvalter. I de ulike rollene må fylkeskommunen være bevisst hvordan det kan tilrettelegges for klimariktige valg. Fylkeskommunen må også bidra til at krav til CO₂-regnskap tas inn i reguleringsplanene. Anbudsprosesser må gjennomføres slik at ikke tekniske spesifikasjoner i innledende runde hindrer valg av tre som bygningsmateriale. I stedet bør bygg i fylkeskommunens regi alltid vurderes utført i KL-tre (massivtre) eller reisverk av trematerialer, og dette skal fremgå av anbudsgrunnlaget.

Savner verdiskaping og et internasjonalt perspektiv

Skogen forventes å løse svært mange utfordringer. Østfold er et skogfylke, slik det påpekes i planutkastet, men Østfold er også det fylket i landet som fortsatt har en sterk treforedlingskultur. Norske Skog Saugbrugs er nå refinansiert og varsler offensive planer. Borregaard Industrier har vokst fram som en stjerne innen bioraffinering med tømmer som råvare. Det undrer oss derfor at klimaplanen ikke inneholder noen analyse av verdiskaping eller betraktninger rundt verdikjeden skog. Borregaard bør omtales i planen og benyttes som et utstillingsvindu for grønn økonomi og konkurransekraft.

Begge disse treforedlingsbedriftene som Østfold «huser», viser hvilke muligheter og utfordringer verdikjeden står overfor. Omstillingskravet er stort, og industrien er på tur inn i en forskningsintensiv framtid. Dette vil med stor sannsynlighet frambringe helt nye og i dag ukjente biobaserte produkter til erstatning for de fossilbaserte vi bruker i dag.

Treforedling er en internasjonal business. Den hindres ikke av tollbarrierer og handelshindre. Dermed er Østfold i norsk sammenheng stor i en verdikjede som spiller en viktig klimarolle på det internasjonale plan. Det overrasker oss at planutkastet er «kjemisk rent» for det internasjonale perspektivet og kun fokusere lokalt og regionalt. Vi ber om at det internasjonale perspektivet på verdikjeden skog tas inn i den endelige planen.

Det er i det hele tatt en stor mangel at verdiskapingsperspektivet er fraværende i høringsutkastet. Det er overraskende både fordi sysselsetting og næringspotensial i Østfold så sterkt er knyttet til tre, men også fordi det kan føre til suboptimale klimaløsninger. Resultatet kan lett bli at man trekker opp målsetninger og bruker virkemidler som svekker både sysselsetting og verdiskaping i en av Østfolds viktigste næringer.

Har du forslag til forbedringer i planen?

Se avsnittene om mangler i planutkastet og forslag til nye delmål.

Er det noe i planen du mener det er viktig å beholde/ikke endre?

Planutkastet har viktige hovedmål og en god struktur.

¹ Saetre, J. & J. O'Connor 2010. A Synthesis of Research on Wood Products & Greenhouse Gas Impacts, 2nd Edition. Vancouver, B.C., FPInnovations. 117 p. (Technical Report No. TR-19R)

² Leskinen, P., G. Cardellini, S. González-García, E. Hurmekoski, R. Sathre, J. Seppälä, C. Smyth, T. Stern & P. J. Verkerk 2018. Substitution effects of wood-based products in climate change mitigation. From Science to Policy 7. European Forest Institute. 27 p.